

Sakkyndiges fremtreden i fylkesnemnda

Ingunn Skre

Jens Jensenius

Jeg har i ti år hatt oppdrag som sakkyndig meddommer i fylkesnemnda i saker om omsorgsovertakelse. I en del saker er psykologkolleger involvert som sakkyndige utredere, oppnevnt enten av den ene part (som regel kommunen) eller av fylkesnemnda. Som regel følger den sakkyndige utrederen hele forhandlingsmøtet fra bakerste benk, har anledning til å stille spørsmål til parter og vitner, og legger frem sitt arbeid og sine vurderinger.

Partene og til dels dommerne legger meget stor vekt på psykologenes uttalelser; i partenes øyne har psykologen en skremmende stor makt. En slik posisjon fordrer en stor grad av nøkternhet og ydmykhet fra psykologens side. Jeg opplever at ikke alle psykologer er tilstrekkelig bevisst på dette, og derfor ikke opptrer med så stor tilbakeholdenhet og finfølelse som en kunne ønske.

Selve utredningsarbeidet er stort sett av god kvalitet; det innhentes informasjon gjennom intervju, observasjoner, lesing av sakspapirer og testing. Vurderingene som gis på bakgrunn av datamaterialet, virker stort sett også faglig forsvarlige og velbegrunnede. Men en må være klar over konteksten som utredningen presenteres i: Det er ikke behandlingsforløp der vurderingene kan føre til en rekke ulike fremgangsmåter, som igjen kan endres hvis de ikke virker etter hensikten. Det er tale om saker som ender med et vedtak som har store og varige konsekvenser for familiene de gjelder. Det er lite rom for slingringsmonn når en foretar faglige skjønn.

Ideelt sett trenger utredende psykolog nesten ikke å legge frem sine vurderinger, bare sine funn. Nemnda vil i saker med sakkyndige meddommere selv være i stand til å vurdere betydningen av funnene, i sammenheng med sakens totalitet som en blir presentert for av advokater, parter og vitner. Det vil være behov for utrederens vurderinger, men en bør være forholdsvis restriktiv og konservativ i sine uttalelser. Vurderinger av omsorgskompetanse og læreevne bør være så klart fundert at de fleste i salen nikker gjenkjennende. Hypoteser om årsaksforhold, personlighetstrekk og diagnoser kan oppleves som krenkende og bør av etiske grunner i det store og hele unngås. Det er mulig at en slik hypotese kan være rett, men en merkelapp av denne karakter har liten betydning for sakens utfall.

Psykologer blir emosjonelt engasjert i sakene de utreder, det er naturlig, men av og til skinner det for tydelig igjennom i psykologens opptreden i salen. Uansett hvem den sakkyndige er oppnevnt av er det ikke psykologen som skal vinne saken. Det er advokatene som styrer spillets gang og har ansvar for at de beste argumenter vinner frem. Det er barnevernstjenesten som skal være kreativ og finne adekvate tiltak, psykologen skal «bare» utrede hvilke forutsetninger, behov og muligheter familien har. En psykolog som oppleves som partisk, mister sin troverdighet – ganske enkelt og uten forbehold.

Diverse tester og standardiserte observasjonsmetoder har sin største berettigelse i en behandlingssammenheng; i en omsorgssak får de liten betydning. Dommere (inklusive sakkyndige meddommere) stoler simpelthen ikke på at selv anerkjente tester får frem noe som er mer sant enn et velbegrunnet klinisk skjønn. Det er beskrivelser av handlinger en vil ha, ikke tall og tekniske målinger. Hva er det foreldrene rent faktisk gjør i ulike situasjoner? Hvilken omsorg er det barnet rent faktisk opplever?

Jeg vil uttrykke skepsis mot måten teorier om tilknytning anvendes på. Er teorier, modeller, kategorier og måleredskaper omkring foreldre-barn-tilknytning virkelig så godt fundert som bruken

av dem i det norske rettssystemet gir uttrykk for? Jeg vil hevde at dette feltet fortsatt er preget av vitenskapelig usikkerhet og mangelfull utprøving. Her beveger vi oss som stand på tynn faglig is.

Mottoet «less is more» passer glimrende på psykologers opptreden i fylkesnemnda. Når en vil ha troverdighet og gjennomslagskraft, er det mest virkningsfulle en kan gjøre å senke stemmen og argumentere saklig, nøkternt og gjennomtenkt. Sakkyndige psykologer bør legge frem tilstrekkelig relevant og prioritert faktainformasjon med få og forsiktige vurderinger. De viktigste vurderingene ligger i presentasjonen av fakta. Som de sier i Hollywood: «Show – don't tell.»